

ЛІТЕРАТУРА

1. Ильина О. Формирование модели компетенции менеджера. [Текст] – Менеджмент сегодня, №5, 2005.
2. Кэмпбел Д., Стоунхаус Дж., Хьюстон Б. Стратегический менеджмент: Учебник / Пер. с англ. Н.И. Алмазовой. [Текст] – М.: ООО „Издательство Проспект”, 2003. – 336 с.
3. Макдональд Б. Создание центра оценки. [Текст] – Управление персоналом, № 10 (169), 2007 г.
4. Сысоев И. Моделирование компетенций. [Текст] – Управление персоналом/Отдел кадров, № 3 (118), 2005.
5. Универсальная система показателей: Как достигать результатов, сохраняя ценность / Хьюберт Рамперсад: Пер. с англ. – 3-е изд. [Текст] – М.: Альпина Бизнес Букс, 2006. – 352 с.
6. Управление деятельностью служащих / Р. Вильямс. [Текст] – СПб.: Питер, 2000. – 302 с.
7. Форсаф П. Развитие и обучение персонала / Пер. с англ., под ред. В.А. Спивака. [Текст] – СПб.: Издательский Дом «Нева», 2003. – 192 с.
8. Хамел Г., Прахалад К.К. Конкурируя за будущее. Создание рынков завтрашнего дня / Пер. с англ. [Текст] – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2002. – 288 с.
9. Шалина А. Будущее центров оценки. [Текст] – Управление персоналом, № 10 (169), 2007 г.

УДК 336.647/.648

В.М.Парій, О.В. Полоус

РИЗИКИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

У статті наведено аналіз основних методів оцінки міри фінансових ризиків при формуванні та використанні фінансових ресурсів підприємства

Ключові слова: фінансові ризики, ресурси підприємства.

В статье приведен анализ основных методов оценки меры финансовых рисков при формировании и использовании финансовых ресурсов предприятия

Ключевые слова: финансовые риски, ресурсы предприятия.

In the article the analysis of basic methods of estimation of measure of financial risks is resulted at forming and use of financial resources of enterprise.

Key words: financial risks, resources of enterprise.

Постановка проблеми. Поширення тенденцій економічної глобалізації та інформатизації порушує проблему ефективного управління ризиками формування та використання фінансових ресурсів підприємства, яка набуває все більшої актуальності. Це управління грає активну роль в загальній системі управління фінансовими ризиками, забезпечуючи надійне

досягнення цілей фінансової діяльності підприємства. Враховуючи економічну нестабільність розвитку країни, ранню стадію життєвого циклу багатьох створених в останнє десятиріччя підприємств, а, відповідно, і переважно агресивний менталітет їх керівників та фінансових менеджерів, можна констатувати, що ризики, що ними приймаються відрізняються великим різноманіттям та достатньо високим рівнем порівняно з портфелем цих ризиків у підприємств, що функціонують в країнах з розвинутою ринковою економікою. Вдаючись до послуг страховиків, підприємство повинне в першу чергу визначити та оцінити об'єкт страхування – ті види ризиків, за якими воно має намір забезпечити зовнішній страховий захист.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз останніх існуючих джерел та дослідження новітніх публікацій дозволяє визначити існуючу методикою класифікації фінансових ризиків підприємства, сформулювати більш повне та загальне визначення цього поняття. На сьогодні існують праці вітчизняних та російський вчених, які займаються дослідженням питань, що стосуються формування та використання фінансових ресурсів підприємства та фінансових ризиків, що пов'язані з цією діяльністю. До таких авторів відносяться Білоус О.С., Вовк В.М., Федорович Р.В., Бланк І.О., Єрмасова Н.П., а також зарубіжні автори – Перар Ж., Скотт М. та ін.. Але в сучасній літературі не достатньо повно та чітко розглядаються такі теоретичні аспекти управління фінансовими ресурсами, як їх сутність та місце в загальній системі управління підприємством, ціль та завдання цього управління, його специфічні функції та ризики, що пов'язані з цим видом діяльності.

Формулювання цілі статті. Останніми тенденціями в економіці України після різкого спаду, пов'язаного зі світовою економічною кризою є пожвавлення ділової активності, створення нових підприємств та відновлення діяльності деяких вже існуючих. У зв'язку з цим, доцільно буде розглянути основні ризики, що стосуються формування та використання фінансових ресурсів підприємства та ключові методи їх кількісної оцінки.

Виклад основного матеріалу. Діяльність підприємства, яка пов'язана з формуванням та використанням фінансових ресурсів, переплітається з багатьма видами ризиків, ступінь впливу яких на результативні показники цієї діяльності та рівень фінансової безпеки суттєво зростає в умовах нової економіки. Ризики, що супроводжують цю діяльність і регенерують різноманітні фінансові загрози, виділяються в особливу групу фінансових ризиків, що займають одну із найбільш суттєвих позицій в загальному портфелі ризиків.

Основні характеристики, що відображають фінансовий ризик підприємства наведено на рис.1.

Рисунок 1. Основні характеристики фінансового ризику як об'єкта управління

Спираючись на характеристики фінансового ризику можна сформулювати наступне визначення: фінансовий ризик підприємства являє собою результат вибору його власниками або менеджерами альтернативного фінансового рішення, що направлене на досягнення бажаного цільового результату фінансової діяльності при ймовірності отримання економічного збитку (фінансових втрат) в силу невизначеності умов його реалізації [2, 37].

Виходячи із вище зазначеного постає питання – у чому ж полягає зміст процесу управління фінансовими ризиками формування та використання фінансових ресурсів підприємства?

Управління ризиками підприємства являє собою специфічну сферу фінансового менеджменту, яка з початку 90-х років минулого століття виділилась в особливу галузь знань – «ризик менеджмент». [6, 12].

Управління ризиками формування та використання фінансових ресурсів підприємства являє собою систему принципів та методів розробки та реалізації ризикових фінансових рішень, що забезпечують всебічну оцінку різноманітних видів таких фінансових ризиків та нейтралізацію їх можливих негативних фінансових наслідків [1, 44].

Управління ризиками, пов'язаними з формуванням та використанням фінансових ресурсів підприємства здійснюється послідовно за етапами (табл. 1).

Таблиця 1.- Основні етапи процесу управління ризиками формування та використання фінансових ресурсів підприємства[2, 48]

ЕТАПИ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА	
1	Формування інформаційної бази управління ризиками
2	Ідентифікація ризиків
3	Оцінка рівня ризиків
4	Оцінка можливостей зниження вихідного рівня ризиків
5	Встановлення системи критеріїв прийняття ризикових рішень
6	Прийняття ризикових рішень
7	Вибір та реалізація методів нейтралізації можливих негативних наслідків ризиків
8	Моніторинг та контроль ризиків

Безумовно, кожний з етапів має велике значення для загального процесу управління фінансовими ризиками підприємства, але детальніше розглянемо третій етап, а саме – оцінка рівня (міри) ризику. Це пояснюється тим, що питання про методичні принципи оцінки вартості ризику на даний час є одним із найбільш актуальних як у вітчизняному, так і в зарубіжному ризик-менеджменті [5].

Традиційні для практики фінансового ризик-менеджменту методи оцінки міри ризику на основі показника його рівня мають ряд недоліків. До числа основних з таких недоліків відноситься, перш за все, те, що «рівневі» показники ризику не характеризують максимально можливу суму фінансового збитку при настанні ризикової події, а відповідно не дозволяють і страхування від фінансового ризику підприємства у повному його обсязі. Крім того, окремі «рівневі» показники не можуть бути агреговані по портфелю фінансових інструментів, що обертаються на різноманітних видах фінансових ринків (наприклад, на валютному та фондовому), а також за різними інструментами навіть одного виду фінансового ринку (наприклад, опціона та свопа) [3]. Нарешті, використання «рівневих» показників міри фінансового ризику в процесі його контролю на підприємстві являється недостатньо надійним за такими фінансовими інструментами, які чутливі до різних факторів ризику.

У зв'язку з цим в останнє десятиліття отримала значного поширення нова методологія оцінки міри фінансового ризику на основі використання показника «вартості ризику» або «вартості під ризиком» (value-at-risk, VAR) [4, 204]. Початок впровадження цієї нової методології оцінки міри ризику в

практику пов'язується з директивою Європейської Ради від 1993 року (ЕЕС-6-93).

Розглянемо основний зміст концепції та методичний інструментарій оцінки міри фінансового ризику на основі показника VAR.

«Вартість під ризиком» (VAR) являє собою показник статистичної оцінки вираженого в грошовій формі максимально можливого розміру фінансових втрат при встановленому виді розподілу ймовірності факторів, що впливають на вартість активів (інструментів), а також заданому рівні ймовірності виникнення цих втрат протягом розрахункового періоду часу [4, 205].

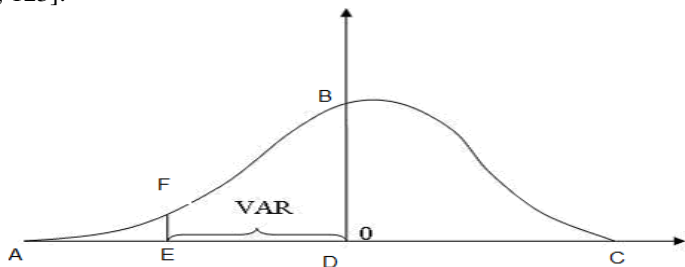
Із приведеного визначення видно, що основу методології розрахунку показника «вартості під ризиком» (VAR) складають три основних елемента.

Одним з таких елементів являється встановлений ризик-менеджером вид розподілу ймовірності ризикових факторів, що впливають на вартість активів (інструментів) або їх сукупного портфелю. Такими видами можуть бути нормальний розподіл, розподіл Лапласа, Ст'юдента та інші.

Другим елементом, який використовується в статистичній моделі визначення показниками «вартості під ризиком» VAR є рівень ймовірності того, що максимально можливий розмір фінансових втрат не перевищить розрахункове значення цього показника. В термінології фінансового ризик-менеджменту така задана ймовірність характеризується терміном довірчий рівень (confidence level) (95-99%).

Нарешті, третім елементом моделі, що визначає показник «вартості ризику» VAR є розрахунковий період часу його оцінки (або конкретний часовий горизонт в рамках якого оцінюються майбутні можливі фінансові втрати), що встановлюється ризик-менеджером. В термінології фінансового ризик-менеджменту такий відрізок часу характеризується терміном «період підтримання позицій» (holding period).

Наочне уявлення про формування показника VAR з урахуванням розглянутих трьох елементів розрахункової моделі дає наступний графік (рис.2) [7, 123].

Рисунок 2. Графічний метод визначення показника «вартість під ризиком» (var)

Як видно із приведеного графіка, крива ABC ілюструє нормальний вид розподілу ймовірностей прибутку та збитків за фінансовим інструментом, який розглядається в заданому розрахунковому періоді часу. Виділене поле всередині цього графіка (EFBC) відповідає вибраному довірчому рівню (95% площі під кривою), а відокремлене поле (AFE) – характеризує значення можливих збитків, що виходять за рамки довірчого рівня (95%). Сучасний методичний інструментарій оцінки «вартості під ризиком» VAR використовує ряд методів конкретних розрахунків цього показника. Основними з цих методів є наступні:

1. Аналітичний (або параметричний) метод. Він виходить з припущення про нормальний розподіл ймовірностей факторів ризику, що розглядаються і вимагає в процесі побудови моделі розрахунку VAR тільки оцінки параметрів цього розподілу. Після такої оцінки, заснованої на результатах статистичного дослідження, обчислення показника VAR здійснюється шляхом множення отриманих стандартних відхилень на розрахований коефіцієнт, що відповідає вибраному довірчому рівню (система таких коефіцієнтів для кожного довірчого рівня визначена математичним шляхом та представлена у вигляді певної таблиці обчислень). [6, 130].

2. Метод історичного моделювання (чи моделювання по історичним даним). Цей метод дозволяє оцінювати вартість фінансового ризику за рамками нормального розподілу ймовірностей факторів ризику, що розглядаються, але припускає наявність великої статистичної бази даних по кожному з цих факторів. Він заснований на припущенні про стаціонарність коливань кон'юнктури фінансового ринків і генерованих ними факторів ризику, тобто виходить з того, що на протязі періоду, що розглядається підтриманню позиції коливання кон'юнктури ринку будуть притаманні ті ж закономірності, що і в минулому (історичному) періоді. [6, 135].

3. Метод імітаційного моделювання (або метод Монте-Карло). В основі цього методу лежить багатократна (така, що при достатності комп'ютерних ресурсів доходить до десятків тисяч варіантів) імітація умов генерування факторів ризику і їх відображення на зміні вартості окремих фінансових інструментів або їх сукупного портфеля. Така імітація носить випадковий характер, але в межах заданих параметрів. [6, 142].

Серед інших методів оцінки вартості під ризиком (VAR), що використовуються в останні роки в практиці фінансового ризик-менеджменту, слід виділити також метод аналізу сценаріїв, метод дерева ймовірностей і деякі інші методи.

Підводячи підсумки слід відмітити, що оцінка вартості фінансових ризиків на основі методології розрахунку показника VAR дозволяє не тільки повніше визначити міру цих ризиків при управлінні фінансовими ресурсами, але й використати її для нейтралізації та контролю цих ризиків на підприємстві.

Висновки. Таким чином, можна підсумувати все вище сказане висловлюванням про те, що управління формуванням та використанням фінансових ресурсів підприємства знаходиться під впливом багатьох факторів, які, у свою чергу, ведуть до появи різних видів фінансових ризиків. Вибір конкретних методів оцінки міри фінансового ризику повинен залежати від конкретного виду ризику; повноти та достовірності інформаційної бази, сформованої для оцінки рівня ймовірності появи ризику або сукупності ризиків; рівня кваліфікації ризик-менеджерів, що здійснюють оцінку; технічної та програмної забезпеченості ризик-менеджерів, можливості використання сучасних комп'ютерних технологій при проведенні такої оцінки; можливості залучення до оцінки складних ризиків кваліфікованих експертів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоус О.С., Вовк В.М., Федорович Р.В. Аналіз формування та використання фінансових ресурсів підприємства: методологічний аспект.[Текст] – Тернопіль: Астон, 2005.
2. Бланк І.А. Управление финансовыми рисками. [Текст] – К.: Эльга, Ника-Центр, 2005.
3. Грищенко Ю.И. Организация и управление денежными потоками/[Електроннийресурс].–Режим доступу: <http://www.cfin.ru/management/finance/plan.shtml>
4. Ермасова Н.П. Риск-менеджмент организации. [Текст] – М.: Альфа-Пресс, 2005.
5. Тонких А.С. Моделирование результативного управления финансами.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cfin.ru/management/finance/modeling_of_effective_management.shtml
6. Энциклопедия финансового риск-менеджмента [Текст]/ Под ред. А.А. Лобанова и А.В. Чугуева. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2006.
7. Бланк И.А. Управление финансовыми ресурсами.[Текст] – М: Омега-Л, 2010.

УДК 330.342.22

Прохорова В.В.

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ З УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ

У статті досліджено особливості формування механізму прийняття рішень з управління економічним розвитком підприємств.

Ключові слова: прийняття рішень, підприємство.

В статье исследованы особенности формирования механизма принятия решений из управления экономическим развитием предприятий.

Ключевые слова: принятие решений.

Investigational problem of forming of the proper mechanism of management, orientated simultaneously as on achievement of strategic aims of development so in support stability of functioning.

Keywords: decision making, enterprise